

NÁZEV ŠKOLY:	Masarykova základní škola a mateřská škola Melč, okres Opava, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.4.00/21.2623
AUTOR:	Mgr. Lucie Čechovičová
NÁZEV:	VY_32_Inovace_Český_jazyk_7
ČÍSLO DUM:	20
TÉMA:	Rétorická cvičení
ROČNÍK:	9.
OBDOBÍ REALIZACE:	5/2013

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace

- Prezentace pojednává o kultuře mluveného projevu obecně, především je však zaměřena na praktická rétorická cvičení, kde se žáci zdokonalují v artikulaci pomocí jazykolamů, a v jednotlivých složkách výrazného přednesu obecně. Jsou zařazena také dechová cvičení.

Rétorická cvičení

Rétorika - přednes

- rétorika = nauka o řečnické umění

Ve škole věnujeme největší pozornost **výraznému přednesu**, jimž se nerozumí jen recitace a umělecký přednes prózy, ale i dispozice vhodného a účinného využívání možnosti dikce (techniky mluvení) ke kultivované zvukové realizaci mluvených sdělení.

Uvědomme si, že závažné myšlenky sdělované bezprostředně řečí jsou nejpůsobivější a nejúčinnější.

Náměty k zamyšlení

- Zkus se sám na chvíli zamyslet nad tím, co všechno nám přináší jazyk ve smyslu mluveného slova.
- Co se rozumí vysokou jazykovou kulturou?
- Co sám často kritizuješ na vyjadřování jiných osob?
- Co můžeme udělat pro to, aby náš projev byl kultivovaný?

Význam kultury mluveného projevu

- Jazyk je nejen základním prostředkem kontaktů příslušníků každé společnosti, ale také prostředkem k vyjádření osobního citového života, prostředkem estetického působení.
- Kultivovaným projevem se snažíme posluchače strhnout na naši stranu a získat pro náš záměr.
- Často kritizujeme vyjadřování jiných a ani si neuvědomujeme, že stejná měřítko musíme klást i na úroveň vyjadřování vlastního.

Moje řeč

- Před každým veřejným vystoupením bychom se měli zamyslet nad tím, zda správně artikulujeme, zda dobře členíme řeč prostřednictvím větných úseků, přízvuků, pauz a intonace, zda správně užíváme prostředků modulace řeči, zda správně dýcháme.
- Naše mluvní projevy budou kultivované tehdy, když dosáhneme určité vyjadřovací pohotovosti i dovednosti přirozeně, plynule, výstižně postihovat řečí to, co vnímáme smysly, co si představujeme, o čem přemýšlíme a co chceme sdělit druhým.

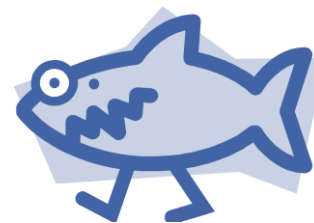
Vše vyžaduje přípravu, cvik a sebekontrolu,
a proto si pojdme některá cvičení vyzkoušet !

Užij uvedených slov ve větách

- nejjasnější – nejasnější
- poddaný – podaný
- pecce – pece
- nejjistější – nejistější
- nejednotnější – nejednotnější
- křeččí – křečí
- racci – raci

Vyslovujte jedním dechem co nejdelší úseky:

Máma mi dala korunu, abych koupil
rybu, a já místo ryby, ryby, koupil
velrybu, co dělá ryba, ocasem hýbá,
proč, proč, protože je ryba, ryba.
Máma mi dala....

Čti nejdříve tiše a postupně zesiluj.

Kdyby všechny slzičky
pohromadě byly,
co jich, milý, pro tebe
oči moje lily:
věru by se louky naše
všecky zatopily.

Ach kdyby to vzdychání
pohromadě bylo,
co mé srdce pro tebe,
milá, vypustilo:
věru na věži by naši
zvony rozzvonilo.

(F. L. Čelakovský)

Text postupně zeslabuj
a opakuj jedním dechem:

Šeptej si tiše, mám šest myší,
nikdo tvé myši neuslyší.

Vyslovuj jednotlivá slova hlasitě
a tiše, souvětí opakuj, dokud si
vystačíš s dechem:

Rychle střídej nahlas tiše,
pan učitel pětku píše.

Z hádanek

Přečti a dbej na správnou výslovnost.

Rozsypal se hrách po starých cestách, nikdo ho nesebere,
ani král, ani královna, ani krásná princezna. (HVĚZDY)

Svatá Voršila perly rozsila, měsíc viděl, nepověděl, slunce
vstalo, posbíralo. (ROSA)

V lese se to narodilo, doma se to přestrojilo a v rukou to
pláče. (HOUSLE)

Metu, metu – nevymetu, nesu, nesu – nevynesu, až čas
přijde, samo vyjde. (SLUNEČNÍ SVĚTLO)

Která bota se nikdy neroztrhá? (SOBOTA)

Který roh je nejměkčí? (TVAROH)

Který pán se jí? (MARCIPÁN)

Který lovec nepotřebuje pušku? (JALOVEC)

Který pták má na ocase abecedu? (VRABEC)

Zamysli se nad textem a uveď, čím je neobvyklý.

Není to jednoduchý úkol, čtete proto text pozorně. Nehledejte v něm chyby, nejsou v něm ukryty. Nezdržujte se přemýšlením o jeho skrytém smyslu, nepokoušejte se objevit kód, nejde totiž o šifru. Rovněž nic nepočítejte. To, co je v něm ukryto, nelze zjistit početními úkony. Pochopitelně nejde o trik. Jde jen o velikou pozornost, kterou musíte upnout ke všem slovům, jež čtete. Nehledejte v tomto textu, který jste již z poloviny přečetli, nic dvojsmyslného. V čem to tedy vězí? Když tento text prostudujete s plným soustředěním, uhodnete, v čem tkví jeho nezvyklost. Použijte logiky, důvtipu, postřehu, všech svých detektivních schopností. Nečtete ho jen jednou, první přečtení nic neřekne. Zkuste jej přečíst znovu! Seberte všechn svůj vtíp. Pozor! Neluštěte déle než hodinu. Řešení je prosté. Budete se divit.

Nápověda:

Není zde nejfrekventovanější
hláčka české abecedy.

Není zde samohláčka a.

Přečti výrazně texty a pokus se sám podobný vytvořit:

Mezdice a její 3 bra3

1 Mezdice us0 v dou5i. V po2domí zaslechla p8ěšný chechot v os3ci. Zbys3la pozornost. Vzá5tí se mezdice 8ělila a pr8ýčila 4krát okolí dou5e. Pak se o5 vrátila z5. Nikoho nespa3la. Chvíli vě3la. Náhle ustr0! Její 3 malí me2dí bra3 otrhali 7ikrásky, kterým tak přil0. Neuše3li ani 9sil, jemuž věnovala v6rannou péči. Slza jí ska0 z oka. Pak vypila s3k, obula si 7imílové man6rové boty a zah0 k bys3ně. Tam si ti 3 malí me2dí lo3 pouštěli po vodě 7ikrásky a p8rkávali. Mezdice jim nic nepromi0. Bez dlouhého vy1vání každému s3hla 4 pohlavky a hnala je z5.

Kluci Pe3novi z 3nce mají ses3čku Janu. Ta ani na chvíli nepo100jí. Je šikovná, napro100 samostatná. S jí100tou vys3hne z papíru šaty pro panenku, umí napa100vat podlahu, 8ažit topinky, ob1t maminku ke k8etičce. Nejraději si však hraje s 7hlavým drakem a plyšovým me2dem. Když v zimě 100nala a byla p8utnělá, začala si číst a bolest v zá5í u100upila. Často pak us0. Její bra3 se jí p8ívali, pře100že věděli, že jí spánek může jen pro5. I když bra3 ne1li správně, Jana jim to p8ívání promi0.

(Podle časopisu Ohníček)

Pokus se výrazně přečíst i text s použitím číslovek ve větších smysluplných celcích.

V li100padu 1 přšelo. 100nožka šla hledat s3bro. Na 100ličce seděla 100letá 100nožka. 100hlavý drak si vzal dopis od li100noše. Bra3 si hráli s pi100lemi a spa3li na louce 100nožku. Lo3 utekli ze 100letého hradu. Ses3ni bra3 byli 8ahlí. Pet3kovi bra3 spa3li, jak 8ahlí lo3, 3mající po3břené pi100le , o5 a o5 s3leli. Po4dičů se o5 snížily, když bra3 skončili nad zdi 100doly. Bra3 Me2dovi rozváželi 1 krysy.

Opakuj několikrát za sebou jazykolamy:

- Z čeho chceš sčítat.
- Nesli slyši v sesli sysla.
- Kapka kapla, klapka klapla.
- Naleju-li oleje či nenaleju-li oleje.
- Nese se po lese se sehnutou větví.
- Byly přečteny přiřčené ceny.
- Vlk zmrzl, prst zvlhl.
- Všeci ševci s seči šili.
- Obdařili jsme mě nejneobhospodařovatelnějšími pozemky.

- Olemujeme-li to, nebo neolemujeme-li to.
- Šísovo sousoší Špatný sen.
- Ještě štěstí, že se nesešli.
- V naší peci piští myši, v naší peci myši spí.
- Amálka papala papáníčko, pokapala kanapíčko.
- Nás nejvíc šírá žárlivost.
- Svišť se svišticí a svišťačaty.
- Kdy zas zašustíš sukni?
- Neznepokojujte se meteorologickými proroctvími.
- Čistý s Čistou čistili činčilový čepec.

- Podkopeme-li my ten Popokatepetl tunelem, nebo nepodkopeme-li my ten Popokatepetl tunelem?
- Strýc Šusta suší švestky.
- Roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus.
- Jsi nesnesitelný se svou šosáckou sentimentalitou.
- Zaželezilo-li se železo, nebo nezaželezilo-li se železo?
- Naše lomenice je mezi lomenicemi ta nejlomenicovatější lomenice.
- Sčeš si vlasy z čela!
- Svišť svisle visel, zasvištěl, svist slyšel sysel.

- Zalyžařivší si lyžař potkal nezalyžařivší si lyžařku.
- Trakař pepře s hřebíčkem, čtvrtka vepře s žebříčkem.
- Šel pštros s pštroscí a třemi pštrosáčaty Pštrosí ulicí do pštrosáčárny na pštrosí závody.
- Pod našimi okny roste keř pepře, ať se pře, kdo se pře, přece toho kře pepře nepřepře.
- Od poklopu ke poklopu kyklop koulí kouli.
- Tři sta třicet tři přednostů představuje přesvědčivě představení.
- Dolar, rubl, libra.
- Sláma se lámala loni na lánu.

Uved', co by se stalo, kdyby/s/... Odpověz vtipně, jednou větou.

- ses ocitl pod kopyty žížal
 - *dusal bych s nimi*
- koupil/a konzervy s ušima
 - *poslechla bych si, co v sobě mají*
- hadi začali létat
 - *šla bych je chytat*
- tě potrefila husa
 - *byla bych potrefená*
- židle měla jen tři nohy
 - *nesedl bych si na ni*
- spadla z třešně naznak
 - *zkoušela bych plavat*
- spadla do žumpy
 - *vylezla bych a snažila se nechodit mezi lidi*
- v zrcadle zjistil/a, že nemáš hlavu
 - *nečesal bych se*

Citace

- KVAČKOVÁ, Jaromíra. *Opakujeme češtinu v 9. ročníku 1. díl (1. pololetí): Přehled učiva, pravopisná cvičení, diktáty*. Brno: Nová škola, 2006. ISBN 80-7289-073-5.
- KROBOTOVÁ, Milena. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. 219 s. ISBN 80-244-0187-8.
- Obrázky jsou součástí programu Microsoft Office.